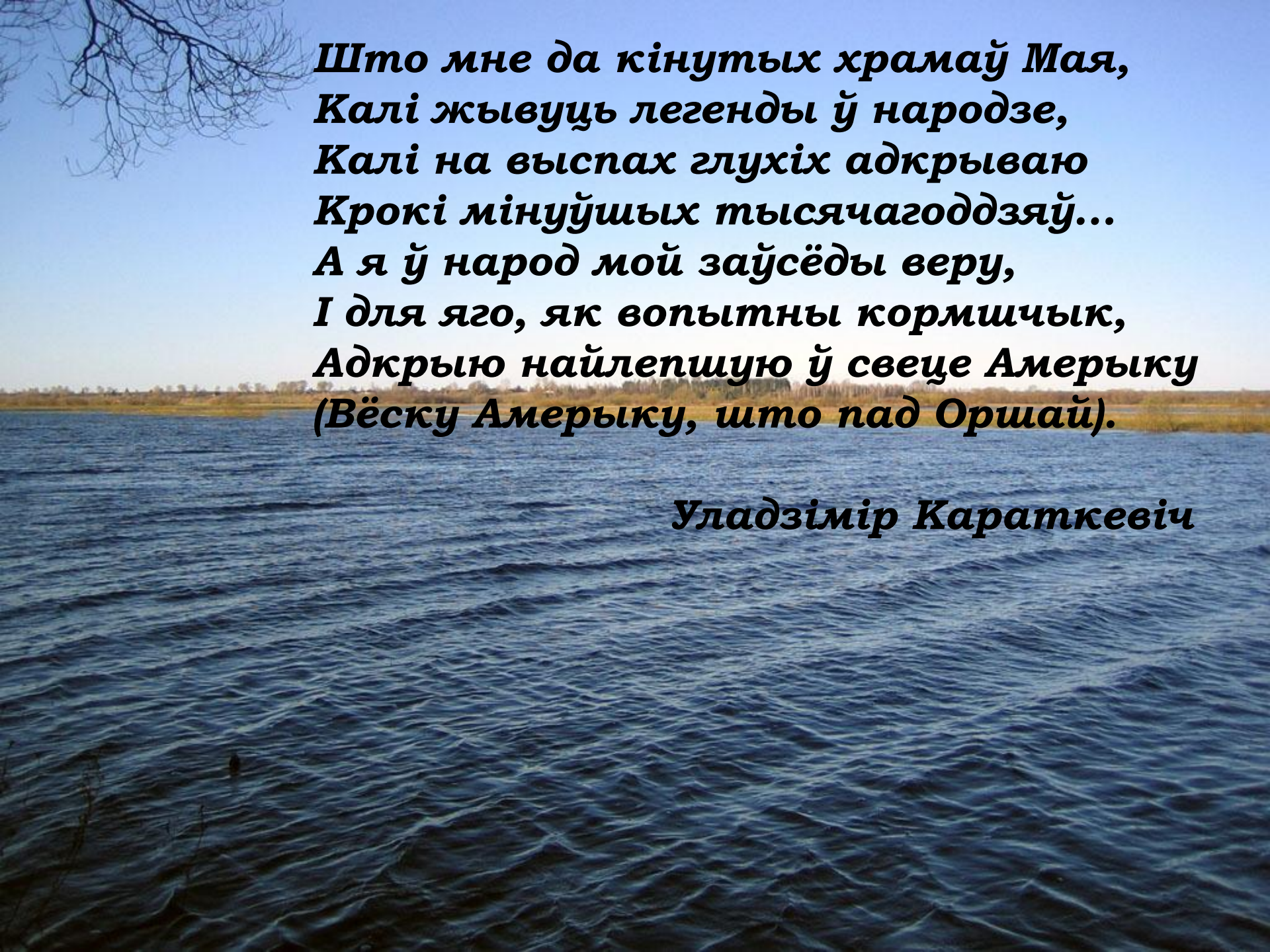

*Беларусь! Зялёная, залатая!
Край мой светлы, што выпіў
мора пакут!
Да апошняй бярозы
бласлаўляю
Светлы дзень, калі нарадзіўся
тут.*

(1930 – 1984)

Уладзімір Караткевіч

**Што мне да кінутых храмаў Мая,
Калі жывуць легенды ў народзе,
Калі на выспах глухіх адкрываю
Крокі мінуўшых тысячагоддзяў...
А я ў народ мой заўсёды веру,
І для яго, як вопытны кормшчык,
Адкрыю найлепшую ў свеце Амерыку
(Вёску Амерыку, што пад Оршай).**

Уладзімір Караткевіч

Нарадзіўся Уладзімір Сямёнавіч Караткевіч 26 лістапада 1930г.

Бацькі. 1916г. Орша

Сям і інтэлігента

Сямён Цімафеевіч Караткевіч – бацька Уладзіміра, паходзіў са старадаўняга шляхецкага роду, які меў герб “Корвін”. Род пачынаўся ў першым пакаленні з Данілы, які ў 1546г. Стаў уладальнікам земляў у Раманаўшчыне і Лятаўшчыне Рэчыцкага павета. У 2-ой палове XIX ст. род збяднеў.

Надзея Васільеўна Караткевіч (у дзявоцтве Грынкевіч), маці пісьменніка, паходзіла са старадаўняга шляхецкага роду. Рана засталася сіратой. У 1911 годзе закончыла Марыінскую гімназію ў Магілёве. Нарадзіла траіх дзяцей: Валерыя (1818), Наталлю (1922), Уладзіміра (1930).

1913г. Сёстры Грынкевіч
Яўгенія Васільеўна, Надзея
Васільеўна (маці У.
Караткевіча) і Ганна
Сцяпанаўна

Васіль Юльянавіч Грынкевіч – дзед Уладзіміра Караткевіча. Нарадзіўся ў сям’і праваслаўнага святара. Быў цудоўным апавядальнікам. Значна паўплываў на светапогляд будучага пісьменніка. Дзедавы апавяданні пра Крычаўскае паўстанне 1743 – 1744 гг., пра вужыную каралеву, пра лебядзіны скіт, пра явар і каліну (мужа і жонку), пра звон, які патануў, пра горад на дне возера і іншыя сталі крыніцай для многіх твораў У. Караткевіча.

Пісьменнік згадваў, што праз дзеда ён палюбіў гісторыю і прыроду, што гэта быў чалавек “уладны, разумны і з’едлівы”, які “валодаў нязменнай духоўнай і фізічнай сілай, бязмежнай энергіяй і азартам”.

Васіль Грынкевіч стаў прататыпам Данілы Загорскага-Вежы ў рамане “Каласы пад сярпом тваім”.

Заяц варыць піва

*Орша! Невялікі гарадок на беразе Дняпра. Зялёныя вуліцы,
рэшткі валоў замчышча, гудкі далёкіх цягнікоў і блізкіх
параходаў, дубовыя лясы на берагах Дняпра. Дзе б ні быў У.
Караткевіч, Орша была з ім.*

Ужо ў тры з паловаю гады Валодзя чытаў самастойна. “Пісаць (а спачатку “бубніць”) вершы пачаў год у шэсць, але, на шчасце, хутка кінуў гэты занятак. Трохі пазней спрабаваў пісаць апавяданні, прычым абавязкова іх ілюстраваў... Таленты выяўляў розныя : і маляваў, і ў музычную школу хадзіў (прычым абсалютны слых спалучаўся ўва мне з такой жа абсалютнай лянотай), але ўсе гэтыя таленты пайшлі тунна”.

*З сястрой Наталляй.
1937г.*

*Валодзя Караткевіч.
1940г.*

1949г.

*У свае 14 гадоў Валодзя меў літаральна энцыклапедычныя
веды па літаратуры і гісторыі. У гэты час, калі бібліятэкі
былі амаль што пустыя (1945 год), вы маглі атрымаць усе
неабходныя даведкі ў яго... З усіх школьных прадметаў У.
Караткевіч найбольш любіў літаратуру і гісторыю. Гэтая
любоў прадвызначыла далейшы лёс юнака.*

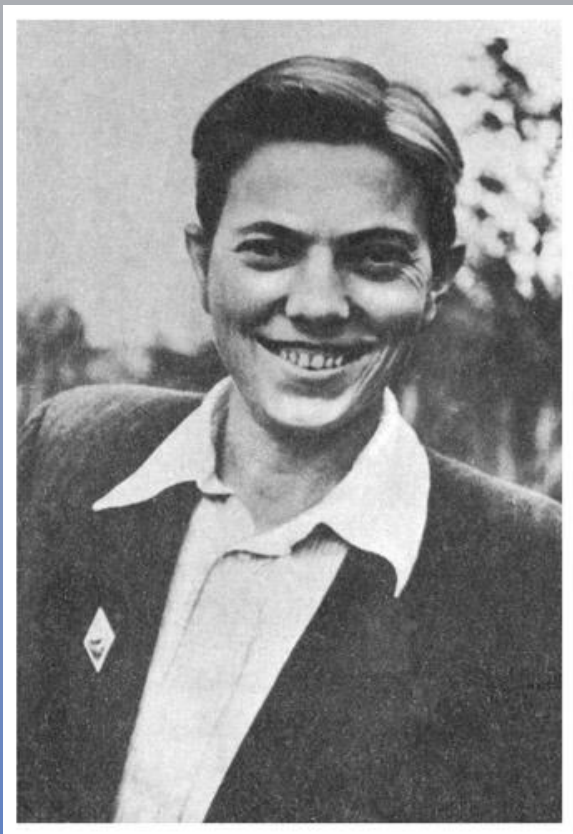

*1952г.
Студэнт 3-
яга курса
Кіеўскага
дзяржаўнага
універсітэта
імя Шаўчэнкі*

*1954г.
Студэнт
пятага курса.*

*Маскоўскі перыяд жыцця і творчасці
У.Караткевіча
(1958-1962гг.)*

- вучоба на Вышэйшых літаратурных курсах;
- вучоба на курсах сцэнарыстаў.

- ✓ Вершы “Скарына пакідае радзіму”, “Вадарод”, “Дзяўчына пад дажджом”
- ✓ Цыкл вершаў, прысвечаных Н.Молевай, выкладчыцы гісторыі мастацтва
- ✓ Раман “Нельга забыць” (“Леаніды не вернуцца да Зямлі”)
- ✓ 7 жніўня 1959 года (як сцвярджае У.Караткевіч) узнікла задума напісаць раман, прысвечаны паўстанню 1863-1864гг. Да рэалізацыі задуманага пісьменнік прыступіў у 1962годзе, вярнуўшыся з вучобы на радзіму.

**Вялікі сын вялікага
народа.**

**Першаадкрывальнік
многіх тэматычных
пластоў у нашай
нацыянальнай
літаратуры. Выдатны
мастак слова і не**

**менш выдатны
гісторык. Фатограф-
прафесіянал.**

**Непераўзыхадны
жартаўнік, душа
многіх і многіх
кампаній, вечарынак,
сябрын. Эрудыт, якіх**

Помнік Уладзіміру Караткевічу ў Орышы

*Бог пайшоў. Жыццё ідзе пад кручу.
Але йдзі і не губляй спакой.
Ёсць замест прыватнай неўміручасці —
Бессмяротнасць нацыі тваёй.*

*Адное засталося – сіла зброі.
Адное засталося – песні гневу.*

“...амаль у кожнага мастака ... мы знаходзім адзін цэнтр, зрэдку некалькі, але заўсёды няшмат, каля якіх групуюцца ўсе яго творы: гэтыя апошнія ўяўляюць сабой як бы спробы выказаць нейкую пакутлівую думку, і калі яна нарэшце выказваецца, з’яўляецца твор, сагрэты вышэйшай любоўю мастака, сэрца і думка якога імкнуцца да яго з нястрыманай сілай”. (В.Розанаў, рускі вучоны)

*У сям'і пісьменніка
захавалася паданне пра
Тамаша Грыневіча
(сваяка з матчынага
боку), які ўдзельнічаў у
паўстанні 1863-1864
гадоў. Паўстанцы, якімі
ён кіраваў, былі разбіты,
а іх камандзіра
расстралялі ў Рагачове
на загадзе Мураўёва.*

“Задума (напісаць раман “Каласы пад сярпом тваім) з’явілася яшчэ тады, калі я быў студэнтам Кіеўскага ўніверсітэта. Замест таго каб хадзіць на лекцыі, - сядзеў у бібліятэцы над старымі кнігамі. Паступова перад маімі вачыма прываблівыя постаці маіх продкаў – мужных, свабодалюбівых людзей. І сярод іх – паўстанцы 1863 года, якія не шкадавалі жыцця, змагаючыся за “вашу і нашу свабоду”. А потым дзядзька паказаў мне на Дняпры мясціны, дзе адбываліся тыя падзеі. Руіны гаўптвахты, дзе расстрэльвалі людзей, і конскія могілкі, дзе іх потым закопвалі. Паступова ў мяне расло жаданне расказаць ад іх подзвігу, зберагчы памяць”.

З інтэрв’ю Уладзіміра Караткевіча вядомаму даследчыку беларускай літаратуры А.Мальдзісу ў 1967г.

N 3.

MUŻYCKAJA PRAUDA.

Dziaciuki!

Zywuczy pad rądom maskouskim kożny wiedaje szto jon nas abdziraje i błumioŕnio mało chto dobre padumau czy možno ad jeha spadkewaci sia czeho leń dla nas, albo dla dzieciej naszych. Ja Dziaciuki lepsz znajuczy ad was uzduman napisaci piśmo, kab nie ma to być... waszaho. Dla toho czytajuć z uwahaju, a jak piereczytaje cie dawajcie da drohoj wioski.

Czeławiek to takuju małe naturu, szto albo niczoho nie wiedaje i niczoho mieci nie chce, albo kali dawiedajęc sia, to chce zrazumiaci dobre i dastaci usieko szto jamu należyć. Heto wielikaja praua. Ot jeszcze nie datno hawaryli naszyje, szto jeny stworeny dla toho, kab służyli pańszczyńni i byli niewolikami, a hawaryli dla toho szto niczoho niewiedali i niczoho mieci niechacieli, — a czy siehodka heta skazuo, kab uže wiedajuć mnoho i mnoho choeć? Siehodka usie uže parazumniali, usie uže muzyki talkujuć, szto Boh stworyu czeławieka kab jon kasytawau z wolności... mahlil inak dumaci. Heto prauo szto, narod robić sia razumniejszym, wychodzić ad samoho Boha, a chto jemu schoce spraciulaci sia, taho sibo sam Boh albo narod pa przykazu boskomu z ziemioju zmieszaje!

Wy Dziaciuki peunie wielmi ciekawyje skulże heto narod tak parazumnien? Ja wam skazu skul heto.

Kali Prancuz pad Swiutopolom zauwat pabiu maskala, to dla toho kab maskal nie wieu siły i hroszy, przykazu narodowi daci wolność, niebraci rekrutou i wielikich podatkoj. Maskal zhadzu sia na heto, bo dumau szto narod durny i patrapie jeha aszukaci. Jon to chacieu adno piemienie niawolu, no bacz wielmi aszukan sia, bo chacie nam rad maskouski niczoho u sześć let nie zrabu, no my jak paczuli szto i muzyk może być wolny, tak paczali pytaci sia u ludziej rozumniejszych i talkawaci pamieć saboju, aż zrazumieli szto to wolność znaczyć. Ot skul heto uzialo sia szto narod parazumnien. My siehodka usie uže wiadajem, szto czeławiek wolny heto kali maje kusok swajej ziemli, za katoru ani czynszu i obroku nie placić, ani pańszczyńni nie służyć, — kali placić malyje podatki i to nie na carskije stajni, siarni i kurwy, a na pstrebu ce-

taho narodni, kali nie idzie u rekuty ezort wiedaje, hdzie, a idzie baranici swoho kraju tady tolko, kali jaki nieprzyjaciel nadydzie. — kali robić usieko szto spidabaje i szto nie kryudzić bliźniaho i chwaly boskoj. — i kali wyznaje tuju wiern jakuju wyznawali jeha baćki, dziedy i pradziedy. Ot szto wolność znaczyć. Siehodka to rad maskouski nas nie atumanić, bo my ciepie nie takije durnyje jak byli upiered i poznali szto nam nie manichwestou carskich a wolności patreba.

Maskal to chitry, jon to Dziaciuki choeć kab nie daci niczoho, a narod dumau szto uže maje usio jak należyć. Nie mierynszy spudziecie chacie z hetaho a jeha chitrości. Dwa rok uže tamu, kali jeszcze nijakich manichwestou a wolności nie abjaulali, narod u Piecierburhu, Maskwie i pa celoj Rossiei puczau wielmi kryczaci, szto kali rad nie dać jemu wolności, to jon celaju bramadoju 19 Fewrała zbuntajęc sia, tady Car bacz z abjan sia i wielu Senatawi zjechaci sia, a narodowi abjawić szto o Poście wolność dastanie. Narod durny pawiern da i razyzou sia, a Car z Senatou patalkawauzy, jak niimla trewoha, tak i abjawi u miejacu wolności manichwest, a u manichwestie przykazywaje muzykam służyć da czasu pańszczyńni pa starou, a pa nowomu zapłacie bolsz hroszej u kaznu na pisaron, pasrednikou, da i ezort ich wiedaje pa szto. Sudiacież ciepie sami czyż nie aszukiwajuć nas?

No nie na douho zdasec im krucielstwo, bo jak ja kazau my uže poznali szto nam nie manichwestou a wolności patreba — i to wolności nie takoj jakuju nam Car schoce daci, bo jakuju my sami muzyki pamieć saboju zrobimo. A dla toho Dziaciuki kab, nichto was nie moh aszukaci, ciepie uže talkujecie pamieć saboju jakoj wam wolności patrebać jakim adno sposodem muzyk jeju dastac może. Tolko Dziaciuki smieło, bo z nami Boh i praua, a kali my z Bohom to z nami wajawaci trudno bo boska moc wielika a narodu mnoho.

Tak z hetaho piśma i wolność szto niema czeho zdaci ad nikoho, bo toj tolko znie chto pasieje. Tak siecież Dziaciuki jak przydzie para pounoju rukuju nie skladajecie pracy kab i muzyk byu czeławiekiem wolnym, jak je na caluskom świecie. Boh nam dapamoże!

Jaśko haspadar z pad Wilni.

Калінава

Кастусь Каліноўскі
1838-1864

Сімвал паўстання

*Пётра Сергієвіч. "Кастусь
Каліноўскі сярод паўстанцаў
1863 г." (1955)*

*П.Сергієвіч. К.Каліноўскі і
В. Урублеўскі сярод
паўстанцаў. 1959г.*

Параненыя паўстанцы каля Мінска. 1863 г.

Гістрыя ёсць настаўніца жыцця.

Старажытныя рымляне

*Парадкі Мураўёва
Канец XIX ст.*

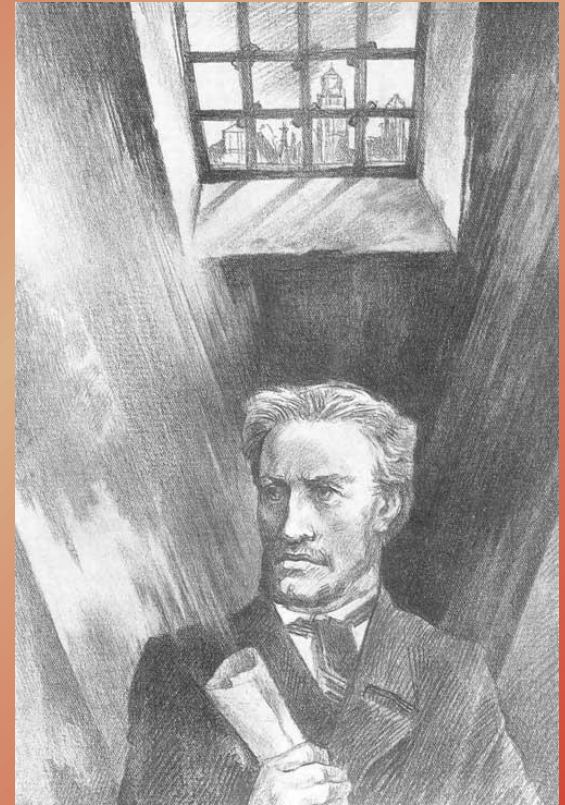
Студзень 1959г. Мінск. М.С.Хрушчоў: “...**чым хутчэй усе будзем гаварыць па-руску, тым хутчэй набудуем камунізм**”.

- Звужаецца сфера ўжывання беларускай мовы;
- выкладанне ў школах, асабліва гарадскіх, пераводзіцца на рускую мову;
- змяншаецца колькасць беларускамоўных кніг і газет;
- любыя адхіленні ад афіцыйна вызначаных пастаноў ў мастацкіх творах, у кіно і тэатры падлягалі разбору ў партыйных органах і асуджэнню.

А.Салжаніцын, звяртаючыся да інтэлігенцыі, да моладзі, да ўсіх суайчыннікаў незадоўга да арышту і высылкі з краіны: “**Мы так безнадзейна расчалавечыліся, што за сённяшняю сціплую кармушку аддадзім усе прынцыпы, душу сваю, усе намаганні нашых продкаў, усе магчымасці для нашчадкаў – толькі б не парушыць свайго лядашчага існавання. Не засталася ў нас ні цвёрдасці, ні годнасці, ні сардэчнага жару...**” (“К чэму стадам дары свабоды?” А.С.Пушкін)

*“Вялікую і святую справу трэба
рабіць з адкрытым забралам”.*

1965г. – 1-ая публікацыя рамана на старонках часопіса “Полымя”.
Супраць станоўчай рэцэнзіі А.Мальдзіса – разгромны артыкул
крытыка Я.Герцовіча.

Асобнай кнігай “Каласы...” выйшлі толькі праз тры гады, хоць
афіцыйна не былі забаронены.

**“Пастараўся заплаціць гэтай кнігай
доўг Дняпру, людзям паўстання
1863 года, Беларусі”.**

У.Караткевіч

